

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VI [i. e. V]. An in concursu duarum opiniorum æquè probabilium, tutior semper sit eligenda?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

ARTICVLVS V.

An in concursu duarum opinionum aequè probabiliū, tutior semper sit eligenda?

LICET hujus difficultatis resolutio ex fundamentis jam statutis facillè haberi possit: eam tamen hic movemus, ut celebrem illam juris regulam, *In dubiis tutior pars est eligenda*, defendamus, & à recentiorum Caluistarum cavillis vendicemus.

196. Dico igitur: Quando in materia morali, quæ subest periculo peccati mortalis, occurrunt duæ opiniones æquè probabiles, tutior semper est eligenda. Ita docent omnes Authores supra art. 2. s. 2. pro præcedenti conclusione citati.

Probatur breviter ex percelebri illo sacrorum Canonum axiomate: *In dubiis tutior pars est eligenda*, quod desumitur ex cap. *Ad audientiam*, de homicidio, ubi dicitur: *Quia verò utrum ex occasione vulneris decessisset, dubium habetur.*

CVM IN DVBIIS SEMITAM DEBEAMVS ELIGERE

TVTIOREM, nos convenit injungere Presbytero memorato, *ut in sacris Ordinibus non ministrat.*

Et in cap. *Significasti* 2. eodem tit. habetur quod *si discerni non possit ex cuius ictu percussus interiit, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet sacerdos, etsi forè homicida non sit, & à sacerdotali officio abstinere; cùm in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare.* Idem habetur in cap. *Petitio* eodem tit. & in cap. *Si quis postius*, de pœnit. dist. 7. & in cap. *Si quis autem*, ubi dicit Augustinus adductus à jure: *Aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur, quod horum tibi futurum sit, nescio: ERGO TENE CERTVM, DIMITTE INCERTVM.* Concordat etiam caput *Juvenis* de sponalibus, ubi dicitur: *In his qua dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.* Atqui (jam subsumo) qui videt duas opiniones esse æqualiter probabiles, dubius est quænam vera sit: Ergo non potest tutâ conscientia quam voverit eligere, sed debet eligere tutiorem.

197. Ad tam insignem Canonum regulam respondent primò aliqui Recentiores, eam non esse præceptum, sed consilium: cùm enim (inquiunt) quilibet sit in possessione suæ libertatis & famæ, non debet in dubiis spoliare se suâ possessione, judicando se culpabilem, aut nexu alicujus obligationis innodatum, cùm secundum aliam regulam juris, *in pari causa melior sit conditio possidentis.* Quam regulam non solum in materia justitiæ, & in foro externo, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ, locum habere existimant.

Sed contra: Canones allegati non simpliciter consilium, sed obligationem important, ut ex ipsis terminis constat: dicunt enim expressè & absolute: *Pars tutior est eligenda. Pars securior est tenenda. Semitam debemus eligere tutiorem. Quod certius existimamus, tenere debemus.* Et specialiter convincit ratio ab Augustino adducta.

Confirmatur ex cap. *Illud* de cleric. excom. ubi dicitur de rigore deponendum esse Episcopum, qui in dubio ibidem expresso tutiorem partem non elegit: Sed Episcopus de rigore non deponitur, nisi ob culpam mortalem, quam agendo contra præceptum commisit: Ergo prædicta regula non est consilium, sed præceptum.

198. **A** Addo quòd ex hac responsione sequuntur plura inconvenientia satis dura, quæ licet Adversarij respectivè admittant, id est, non omnes omnia, sed quidam aliqua, quidam verò alia, secundum quod ipsis videtur (quasi eorum iudicium possit esse sufficiens regula ejusdem limitationis) nullus tamen prudens & timoratus debet se illis committere. Sunt autem hæc:

Dubitans se excommunicationem incurrisse, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur absolutionem petere.

Dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis sit usu recepta, potest judicare non esse usu receptam. & contra legem operari, nec propterea incidit in excommunicationem.

Dubitans an casus sit reservatus, potest ab illo absolvere.

Dubitans an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud, etiam sub dubio, confiteri.

Dubitans an beneficium sit tenue, necne, non tenetur recitare officium.

Dubitans de potestate Pralati, non tenetur illi obedire.

Dubitans in die Jovis, an transacta sit media nox, potest tutâ conscientia comedere carnes; non verò, si in die Sabbati dubitet. Cujus differentia rationem reddunt planè ridiculam: dicunt enim quòd in primo casu libertas vescendi carnibus stat pro die Jovis, in secundo verò præceptum abstinentiæ pro Sabbato. Possent enim gulosus in sui favorem facillè respondere, quod sicut *in dubiis melior est conditio possidentis*, ita etiam ex alia regula, *odia sunt restringenda, & favores ampliandi*: Est autem odiosum dicere, quòd aliquis teneatur ad servandam abstinentiam, absque certitudine suæ obligationis. Uade

C Ad illam regulam juris quam Adversarij nobis opponunt, nempe *in pari causa potior est conditio possidentis*, dicendum est, eam solum habere locum in materia justitiæ, & in foro judiciali duntaxat, non autem in materia aliarum virtutum: nam in materia justitiæ possessio in dubio favet possessori, in quantum facit præsumptionem quòd possessor sit verus dominus; quia ut plurimum qui possidet, rem suam & jus suum possidet: quando enim quis rem alienat, solet eam tradere vero domino, in quem per alienationem transfertur dominium; unde cùm aliquis possidet aliquam rem, signum est eam non alienasse, sed ipsius verum habere dominium. At verò in materia aliarum virtutum, cùm possessio regulariter non faciat præsumptionem de veritate pro parte quæ possidet, possessio ei minime favere debet, sed in dubiis in tali materia occurrentibus, regula operandi est, inquirere pro qua parte stet præsumptio veritatis, & hæc pars est eligenda: si autem pro neutra parte stet præsumptio, tutior pars eligi debet, ut pluribus exemplis & regulis juris probat Prosper Fagnanus super caput *Ne innitatis*.

Respondent secundo Adversarij, præfatam juris regulam, quæ asserit in dubiis tutiorem partem esse eligendam, debere intelligi de dubio facti, non verò de dubio juris.

D Sed falsitas hujus solutionis convincitur ex multis textibus juris, inter quos insignis est ille qui habetur in Clement. *Ex vii, §. Item quia*, de verb. significat. ubi in quæstione meri juris, an fratres Minores teneantur sub peccato mortali ad ea observanda, quæ in regula verbo imperta-

tivi modi negativè vel affirmativè continentur, A Pontifex utitur eadem regulâ dicens: *Nos itaque attendentes, quòd in his quæ anima salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientie, pars securior est tenenda &c.* quia videlicet dubium, sive facti, sive juris, non excusat. Casus enim à D. Thoma quodlib. 8. art. 13. propositus continet dubium juris, non facti; *An scilicet liceat habere plures præbendas?* Et tamen S. Doctor concludit, quòd *si quis in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat.* Ergo prædicta juris regula, non solum de dubio facti, sed etiam juris debet intelligi.

201. Respondent tertiò, regulam illam habere locum solum in irregularitate, quia Pontificibus ita statueri placuit in odium homicidij, & propter specialem indecentiam quam ad ministerium sacrum inducit.

Sed hæc etiam responsio facilè diluitur ex lectione textuum citatorum, qui absolute præcipiunt ut eligatur pars tutior in omni materia, in qua est periculum peccati mortalis, ut patet ex cap. *Illud* de cleric. excom. & ex cap. *significasti* 2. de homicidio, ubi Pontifex rationem assignans cur in casu ibi adducto sacerdos potiùs cessare debeat à sacrificio, quàm celebrare, ait: *Cum in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Idem expressè habetur in cap. citato *Iuvenis* de sponsalibus, ut legenti patebit.

202. Denique respondent quidam Recentiores, hanc regulam solum habere locum, quando dubitatur an actio de qua est quæstio, sit mala & illicita; quod non contingit in casu difficultatis propositæ: nam quando aliquis habet duas opiniones æquè probabiles, quarum una asserit actum esse licitum, alia esse illicitum, licet dubitet, quænam ex illis duabus opinionibus sit vera, & de illarum veritate mens suspensa maneat, & veluti in æquilibrio sit posita, nec magis in unam partem quàm in aliam inclinata, eo tamen ipso quòd iudicat utramque opinionem esse probabilem, ratione probabilitatis, de rectitudine operationis certificatur; cum certum sit quamcumque probabilitatem, quantumvis tenuem, ad rectitudinem humanæ operationis sufficere.

Sed hæc responsio & doctrina, ex supra dictis confutata manet: Tum quia, ut supra dicebamus, ille qui habet opinionem probabilem quod aliquis actus sit illicitus, habet aliquid majus dubio, nempe probabilitatem de malitia actus, quæ magis accedit ad certitudinem, quàm suspicio, vel dubium; unde si, quando aliquis dubitat, an actio de qua est quæstio, sit mala & illicita, tenetur eligere partem tutiorem; à fortiori ad id tenetur, cum habet duas opiniones æquè probabiles, quarum una asserit actum esse malum & illicitum: Tum etiam, quia supra ostendimus, præfatum dogma, quo Adversarij probabilitatem quantumvis tenuem ad rectitudinem humanæ operationis sufficere asseverant, non posse certificare intellectum de rectitudine operationis, nec ab ipso omnem dubietatem & formidinem de opposito excludere; cum illud dubium sit & incertum, & ad summum probabile seu opinabile.

203. Quæres ad complementum hujus quæstionis, quid agendum sit, quando non constat, quæ-

nam ex duabus opinionibus æquè probabilibus sit tutior?

Respondeo, tunc servandas esse regulas à jure præscriptas, quæ sunt istæ:

In dubio actus valeat potiùs, quàm pereat.

Præferendum est quod in regione in qua actum est, frequentatur.

Ad probatam consuetudinem attendatur.

Vbi contraria exstant sententia, pronuntiandum est pro possessore, & potiùs pro reo, quàm pro actore.

Quod benignius, quod verisimilius, quod plerumque fieri solet, præferatur.

Vbi sunt opiniones discordes, Index sequatur communem.

Ad Superiores, vel etiam ad Sedem Apostolicam recuratur. Ut probatur specialiter ex verbis Deuter. 17. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, & Iudicium extra portas tuas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore, & facies quæcumque dixerint, sequerisque eorum sententiam.* Quia tamen ut refert D. Ambrosius in cap. *Iudicet* 3. qu. 7. *Bonus Index nihil ex arbitrio suo facit, & non domestica proposito voluntatis, sed juxta leges & jura pronuntiat;* si etiam respectu ejus res prorsus ambigua sit, & non possit eam certò dirimere, debet vel abstinere à iudicio, vel dividere sententiam, propter conflictum argumentorum (ut fecit Salomon, cum iudicavit puerum à duabus mulieribus sibi oblatum esse dividendum; licet enim id egerit tentandi gratiâ, erat tamen secundum se conforme regulis justitiæ) vel tandem partes ad concordiam reducere, ut latius prosequitur Fagnanus ex ipso corpore juris, vel ex aliis Jurisconsultis, in cap. citatum, *Ne innitaris*, num. 231. 235. & 244.

Ex his regulis & principiis juris confutatum manet perversum novorum Casuistarum dogma, quo asserunt, stante æquali utrinque probabilitate, Iudicem posse adjudicare rem cui maluerit. Ita Caramuel lib. 3. Theol. moral. num. 1467. ubi agens de litigantibus, quorum neuter rem controverfam possidet, ait: *Si æqualis probabilitas sit, potest Index rem adjudicare cui maluit.* Tamburinus etiam lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 4. num. 7. licet oppositum doceat, subdit tamen: *Propter extrinsecam bonorum Doctorum auctoritatem, asserentium in hoc casu posse Iudicem pro suo amico, si maluerit, sententiam pronuntiare, potes id ut probabile, si velis, amplecti:* citatque pro hac sententia Sanchez, & Franciscum Delugo. Addit Fagundes apud Escobarium tract. 3. exam. 2. cap. 6. num. iii. ipsum in tali casu posse aliquid ab una partium accipere, ut sententiam in ejus favorem ferat; quia (inquit) stante æquali utrinque probabilitate, potest cuilibet parti dare victoriam: quare datur locus gratificationi, quæ est pretio estimabilis, utpote quæ plerumque cum jactura amicitia alterius partis conjuncta est. Quæ doctrina non solum est falsa, & legibus ac regulis juris repugnans, sed etiam reipublicæ perniciofa. Nam ut bellè ait Sinnichius libro supra citato §. 110. *Quid perniciosius, quàm forum judicationis verti in forum nundinationis, emungi à Iudicibus crumenas divitum, arceri pretensiones pauperum? Cum enim hi non habeant quid retribuunt, in causa probabili cadent in totum; in causa dubiabili, differrentur in ævum, aut quod pejus est,*

judicium subibunt injustum. Unde Isidorus lib. 3. A sent. cap. 52. loquens de Judicibus iniquis, sic ait: *Graviter lacerantur pauperes à pravis Judicibus, quàm à cruentissimis hostibus. Nullus enim prado tam cupidus in alienis, quàm Index iniquus in suis. Latrones inaccessis faucibus ac latebrosis latentes, insidias ponunt: isti palam rapacitatis avaritiâ saviunt. Hostes in alienorum tantum sanguinem intendunt; Indices quasi crudelissimi carnifices civium, oppressione suâ subsectorum vitam extinguunt.*

ARTICVLVS VI.

Utrum auctoritas unius tantum Doctoris sufficiat ad reddendam opinionem in materia morali probabilem, & in praxi tutam?

105. AFFIRMANT communiter recentiores Casuistæ, qui (ut rectè observavit Joannes Sinnichius libro supra citato §. 354.) in mutuas crebrò solent excurrere laudes, sibi que invicem accinere: quod eo sine facilitate videntur, ut majorem sibi invicem auctoritatem concilient, sicque suis opinionibus probabilitatem comparent. Cum enim duplex ab eis distinguitur probabilitas, intrinseca scilicet seu rationalis, quæ sumitur à ratione; & extrinseca seu authentica, quæ petitur ab auctoritate; ubi vident deesse suis commentis primam, student procurare saltem secundam; atque ob hunc finem prorumpunt in mutuas laudes, ut quisque eorum suum laudatorem directè laudando, laudet seipsum, saltem reflexè, sicque suis opinionibus umbram quandam probabilitatis ab auctoritate procuret, quam denegari cernit à ratione.

Id declarat idem Author exemplo Caramuelis & Dianæ, quorum prior in quadam ad posteriorem Epistola, præludio Theologiæ fundamentalis inserta, hæc ei scribit: *Quia longissimè absim ab omni adulationis genere, patere ut aliquid liberius & sincerius scribam. Laudant te & legunt viri docti, nec est in Europa Theologus qui sit studiosus, & te careat: si qui obmurmuraverint, docti non sunt, & tota oblocutio emulorum pervenit ad columnas Herculeas, cum dicunt Dianam esse agnum Dei, qui abstulit peccata mundi. Addit præterea in eadem Epistola de eodem agno Dei: Certi sumus tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut querenti an hoc vel illud liceat, sufficiat respondere, DIANA DIXIT.*

106. Porro quid Diana vicissim de Caramuele scripserit; diligenter ab eodem ipso Caramuele collectum habetur ad calcem ejusdem Epistolæ, ubi sic legitur: *Vt videat Lector Caramuelem etiam redamari à Diana, has pauculas lineas subjungo. Igitur parte 7. tract. 11. resol. 11. sic inquit Diana: [Nota Lector, quod in tui gratiam multas opiniones supra dicti Caramuelis adducam, quia ejus codex non ita facile invenitur: & licet aliquando ejus opinionibus non adhaream, semper tamen illum honoris causâ nominatum esse volo; est enim vir doctissimus, & acutissimi ingenij, & ut alias dixi, non solum scholasticæ & moralis Theologiæ, sed etiam politioris literaturæ peritissimus. Et vinam amicissimus vir alios felices ingenij sui fetus in lucem pariat, &c.]*

Ex quibus patet illos Autores, ut majorem sibi invicem auctoritatem concilient, se invi-

cem laudare, seseque (ut loquitur idem Sinnichius) *mutuo scabere*, juxta vetus illud adagium ab Erasmo chil. 1. cent. 7. cap. 91. relatum: *MUTUVM MULI SCABUNT*. Quod etiam notavit, & detestatus est Episcopus Gandavenfis, in Epistola ad Clerum lux diœcesis, in qua de novis illis Casuistis, & laxioris Ethices inventoribus, sic ait: *Hi non salum corruptæ naturæ prurientes aures blanditijs suis demulcent, sed & MUTVO SCABUNT, atque de adinvento aliquo vitij prætextu, tanquam de novo cæli tramite reperto, sibi invicem gratulantur & applaudunt. His præmissis: pro resolutione difficultatis propostæ, sit*

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

Dico igitur: Unius tantum Doctoris suffragium seu auctoritas, communiter loquendo, non potest reddere opinionem aliquam probabilem & in praxi tutam. 107.

Probatur primò ex Aristotele 1. topic. cap. 1. sic dicente: *Probabilia sunt que videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his maxime notis*: Sed quæ uni soli videntur, non videntur pluribus: Ergo quæ uni soli videntur, communiter loquendo, probabilia non sunt.

Probatur secundò ex D. Thoma quodlib. 3. supra citato art. 10. ubi ait: *In his que pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri*: At si communiter & universaliter loquendo, unius Doctoris suffragium efficeret opinionem probabilem, & in praxi tutam, qui in rebus dubijs, ad fidem aut bonos mores spectantibus, erroneam opinionem alicujus Magistri sequeretur, excusaretur à peccato, præsertim juxta novorum Casuistarum principia, docentium omne probabile, probabilitate quantumvis tenui ac debili, à peccato excusare: Ergo juxta D. Thomam, unius tantum Doctoris suffragium non potest, communiter & regulariter loquendo, reddere opinionem aliquam probabilem, & in praxi tutam. Unde Lactantius supra relatus: *Ne trahamur auctoritate cujusquam, sed veritati potius favemus & accedamus. Nullus hic temeritati locus: in æternum stultitia pœna subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deceperit. Ex quo infert Joannes Sinnichius §. 357. intolerabilem esse illam Caramuelis adulationem supra relatum: Querenti an hoc aut illud liceat, sufficiat respondere DIANA DIXIT: Neque enim (subdit ille) in schola Pythagoræ degimus, sed in schola Christi, qui nequaquam dixisse prohibetur, EGO SVM PROBABILITAS, sed, EGO SVM VERITAS. Hujus magisterio didicimus arituuminem vie deducens ad vitam, & latitudinem vie deducens ad mortem. Porro quod hujus magisterio didicimus, verum esse non ambigimus. Proinde quantumvis Diana moliantur viam cæli dilatare, vel viam perditionis angustare, non ei credimus, sed Christo potius acquiescimus, asseveranti illam esse aritam, istam verò spatiosam. Qui enim illam prædicavit aritam, & istam spatiosam, Deus est, legiser est, veritas est: Diana, quantumlibet à Caramuele laudatus, homo purus est, legiser non est, veritas non est.*

Probatur tertio conclusio ab inconvenienti, quod sequitur ex adversa sententia: Si enim unius viri docti & probi auctoritas sufficeret ad